

№ 11/10-830

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001
Тел.: +380 44 278-37-23, факс: +380 44 271-17-83
E-mail: themis@minjust.gov.ua
<http://www.minjust.gov.ua>
Код ЄДРПОУ 00015622

Народному депутату України

Лабазюку С. П.

30.11.2017 № 46775/1195-0-2-17/8

На № 11/10-831 від 10.11.2017

Г

Г

Шановний Сергію Петровичу!

Міністерство юстиції України розглянуло Ваш депутатський запит від 03.11.2017 № 73-2/16, оголошений на засіданні Верховної Ради України 10.11.2017, що надійшов дорученням від Голови Верховної Ради України Парубія А. В. від 10.11.2017 № 11/10-831 (вх. № 1195-0-2-17 від 16.11.2017), щодо деяких питань спадкування та в межах компетенції повідомляє таке.

Щодо питання оплати за вчинення такої нотаріальної дії, як видача свідоцтва про право на спадщину

Відповідно до частини першої статті 1297 Цивільного кодексу України (далі – Кодекс) спадкоємець, який прийняв спадщину, у складі якої є нерухоме майно, зобов'язаний звернутися до нотаріуса за видачею йому свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно.

Статтею 34 Закону України «Про нотаріат» (далі – Закон) передбачено, що нотаріуси вчиняють нотаріальні дії, зокрема видають свідоцтва про право на спадщину.

Нотаріальні дії вчиняються після їх оплати, а також у передбачених законом випадках після сплати до бюджету податку з доходів фізичних осіб та в день подачі всіх необхідних документів (стаття 42 Закону).

У разі заведення спадкової справи та встановлення складу спадкового майна нотаріус надає спадкоємцю письмову довідку щодо переліку документів, необхідних для оформлення спадщини та видачі свідоцтва про право на спадщину, із зазначенням розміру плати за вчинення відповідних нотаріальних дій (підпункт 3.29 пункту 3 глави 10 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 22.02.2012 за № 282/20595).

За вчинення нотаріальних дій державні нотаріуси справляють державне мито у розмірах, встановлених чинним законодавством (частина перша статті 19 Закону).

Розмір ставок державного мита та пільги щодо його сплати передбачені Декретом Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 7-93 «Про державне мито» (далі – Декрет). Так, підпунктом «ж» пункту 3 статті 3 Декрету за видачу

свідоцтва про право на спадщину встановлено ставку державного мита у розмірі 2 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що на сьогодні складає 34 гривні.

Пунктами 16 –18 статті 4 Декрету встановлено, що від сплати державного мита звільняються громадяни при видачі свідоцтва про право на спадщину: на майно осіб, які загинули при захисті СРСР і України, у зв'язку з виконанням інших державних чи громадських обов'язків або з виконанням обов'язку громадянина щодо врятування життя людей, охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю, охорони власності громадян або колективної чи державної власності, а також осіб, які загинули або померли внаслідок захворювання, пов'язаного з Чорнобильською катастрофою; на майно осіб, реабілітованих у встановленому порядку; на житловий будинок, пай у житлово-будівельному кооперативі, квартиру, що належала спадкодавцеві на праві приватної власності, якщо вони проживали в цьому будинку, квартирі протягом шести місяців з дня смерті спадкодавця; на житлові будинки в сільській місцевості за умови, що ці громадяни постійно проживатимуть у цих будинках і працюватимуть у сільській місцевості; на вклади в установах Ощадбанку та в інших кредитних установах, на страхові суми за договорами особистого й майнового страхування, облігації державних позик та інші цінні папери, суми заробітної плати, авторське право, суми авторського гонорару і винагород за відкриття, винахід, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин та раціоналізаторські пропозиції; на майно осіб фермерського господарства, якщо вони є членами цього господарства; неповнолітні; громадяни, віднесені до першої та другої категорій постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; громадяни, віднесені до третьої категорії постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, – які постійно проживають до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони станом на 01 січня 1993 року прожили або відпрацювали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення не менше трьох років; громадяни, віднесені до категорії 4 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно працюють і проживають або постійно проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що станом на 01 січня 1993 року вони прожили або відпрацювали в цій зоні не менше чотирьох років; інваліди Великої Вітчизняної війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи; інваліди I та II груп.

За надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також технічного характеру, справляється окрема плата у розмірах, що встановлюються Головним управлінням юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головними управліннями юстиції в областях, містах Києві та Севастополі. Кошти, одержані від надання таких додаткових

послуг, спрямовуються до Державного бюджету України (частина друга статті 19 Закону).

Питання щодо надання додаткових послуг врегульоване Примірним положенням про порядок надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 04.01.1998 № 3/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 30.01.1998 за № 55/2495 (далі – Примірне положення).

Пунктом 9 Примірного положення передбачено, що від сплати за надання правової допомоги звільняються інваліди Великої Вітчизняної війни; інваліди I та II груп.

Відповідно до статті 31 Закону приватні нотаріуси за вчинення нотаріальних дій справляють плату, розмір якої визначається за домовленістю між нотаріусом та громадянином або юридичною особою.

Пунктом 1 Указу Президента України від 10.07.1998 № 762/98 «Про впорядкування справляння плати за вчинення нотаріальних дій» встановлено, що розмір плати, яка справляється за вчинення нотаріальних дій приватними нотаріусами, не може бути меншим від розміру ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами за аналогічні нотаріальні дії.

Враховуючи викладене, варто зазначити, що розмір плати за вчинення нотаріальних дій державними нотаріусами визначено законодавством. Водночас плата за вчинення нотаріальних дій приватними нотаріусами визначається за домовленістю, тому розмір такої плати у кожного приватного нотаріуса може бути різним.

Текст свідоцтва про право на спадщину викладається на спеціальному бланку нотаріальних документів (стаття 34 Закону), вартість такого бланка на сьогодні становить 9 грн 60 коп.

При заведенні спадкової справи та видачі свідоцтва про право на спадщину нотаріусом здійснюється відповідна перевірка інформації про наявність або відсутність посвідченого заповіту і спадкового договору або заведеної спадкової справи за даними Спадкового реєстру, порядок ведення якого визначено Положенням про Спадковий реєстр, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 07.07.2011 № 1810/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11.07.2011 за № 831/19569 (далі – Положення), та здійснюються відповідні реєстраційні дії.

Відповідно до підпунктів 3.3, 3.4 пункту 3 зазначеного наказу за проведення перевірки інформації про наявність або відсутність посвідченого заповіту і спадкового договору або заведеної спадкової справи та виданих свідоцтв про право на спадщину з видачею витягу або інформаційної довідки встановлено тариф у розмірі 51 гривні; за формування одного реєстраційного запису про видачу свідоцтва про право на спадщину – у розмірі 51 гривні.

Водночас повідомляємо, що пунктом 4 Положення закріплені пільгові категорії громадян з оплати за звернення до Спадкового реєстру, а саме: інваліди I та II груп, інваліди Великої Вітчизняної війни та прирівняні до них особи – за всі звернення до Спадкового реєстру; діти-сироти – за проведення

перевірки інформації про наявність або відсутність посвідченого заповіту, спадкового договору або заведеної спадкової справи, якщо така перевірка пов'язана із заведенням спадкової справи; громадяни, віднесені законом до I категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; діти-сироти; непрацездатні за віком; громадяни, що успадковують майно осіб, які загинули при захисті України, у зв'язку з виконанням інших державних чи громадських обов'язків або з виконанням обов'язку громадянина щодо врятування життя людей, охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю, охорони приватної власності або колективної чи державної власності, а також осіб, реабілітованих у встановленому порядку, які звільняються від оплати за формування у Спадковому реєстрі реєстраційного запису про видачу свідоцтва про право на спадщину або його дубліката.

Крім того, якщо до складу спадщини входить земельна ділянка, то свідоцтво про право на спадщину на земельну ділянку нотаріусом видається за умови отримання витягу з Державного земельного кадастру, в тому числі шляхом безпосереднього доступу до нього.

За надання витягу з Державного земельного кадастру про земельну ділянку справляється адміністративний збір, що становить 0,05 розміру мінімальної заробітної плати (частина третя статті 38 Закону України «Про Державний земельний кадастр»).

При видачі свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно нотаріусами справляється плата за надання інформації нотаріусам (під час вчинення нотаріальних дій з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва) шляхом безпосереднього доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно – 0,04 прожиткового мінімуму для працездатних осіб (абзац четвертий частини шостої статті 34 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (зі змінами) (далі – Закон¹)).

Крім того, слід зазначити, що статтею 182 Кодексу *право власності* та інші речові права *на нерухомі речі*, обтяження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення *підлягають державній реєстрації*.

Згідно з вимогами частини другої, абзацу п'ятого частини п'ятої статті 3 Закону¹ речові права на нерухоме майно та їх обтяження, що підлягають державній реєстрації відповідно до Закону¹, виникають з моменту такої реєстрації.

Державна реєстрація прав у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва проводиться нотаріусом, яким вчинено таку дію.

Пунктом 2 частини першої статті 10 Закону¹ встановлено, що нотаріус є державним реєстратором прав на нерухоме майно.

За державну реєстрацію прав у результаті вчинення нотаріальних дій справляється адміністративний збір у розмірі 0,1 прожиткового мінімуму для працездатних осіб (частина четверта статті 34 Закону¹).

Адміністративний збір справляється у відповідному розмірі від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом станом

на 01 січня календарного року, в якому подаються відповідні документи для проведення державної реєстрації прав, та округлюється до найближчих 10 гривень (абзац перший частини сьомої статті 34 Закону¹).

Крім того, справляється адміністративний збір за надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно:

за надання інформації, витягу в паперовій формі – 0,025 прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

за надання інформації, витягу в електронній формі – 0,0125 прожиткового мінімуму для працездатних осіб (абзаци другий, третій частини шостої статті 34 Закону¹).

Водночас слід зазначити, що частиною восьмою статті 34 Закону¹ встановлено категорію осіб, які звільняються від сплати адміністративного збору під час проведення державної реєстрації речових прав, зокрема, фізичні особи під час проведення державної реєстрації прав, які виникли та оформлені до проведення державної реєстрації прав у порядку, визначеному цим Законом¹; громадяни, віднесені до категорій 1 і 2 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; громадяни, віднесені до категорії 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно проживають до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони станом на 01 січня 1993 року прожили або відпрацювали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а в зоні гарантованого добровільного відселення – не менше трьох років; громадяни, віднесені до категорії 4 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно працюють і проживають або постійно проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що станом на 01 січня 1993 року вони прожили або відпрацювали в цій зоні не менше чотирьох років; інваліди Великої Вітчизняної війни, особи із числа учасників антитерористичної операції, яким надано статус інваліда війни або учасника бойових дій, та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи; інваліди I та II груп.

Крім того, відповідно до пункту 16¹ підрозділу 10 Перехідних положень Податкового кодексу України (далі – Кодекс¹), тимчасово, до набрання чинності рішенням Верховної Ради України про завершення реформи Збройних Сил України, встановлюється військовий збір.

Платниками збору є особи, визначені пунктом 162.1 статті 162 Кодексу¹, а саме: фізична особа – резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні; податковий агент.

Об'єктом оподаткування збором є доходи, визначені статтею 163 Кодексу¹, зокрема загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, до якого включається, в тому числі, і дохід у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна у межах, що оподатковується згідно з розділом IV Кодексу¹ (підпункт 164.2.10 пункту 164.2 статті 164 Кодексу¹).

Ставка збору становить 1,5 відсотка від об'єкта оподаткування.

У той же час звільняються від оподаткування збором доходу, що згідно з розділом IV цього Кодексу¹ не включаються до загального оподаткованого доходу фізичних осіб, зокрема, що оподатковуються за нульовою ставкою.

Враховуючи викладене, за детальною інформацією з питань оплати та пільг при видачі свідоцтва про право на спадщину спадкоємцям необхідно звернутись безпосередньо до державної нотаріальної контори або приватного нотаріуса за місцем відкриття спадщини.

Також слід зазначити, що Законом України від 20.10.2014 № 1709-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо деяких питань спадкування» було внесено зміни, зокрема, до статті 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні».

Абзацом восьмим частини другої статті 7 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» (у редакції, Закону України від 20.10.2014 № 1709-VII) було встановлено, що проведення оцінки майна було обов'язковим у випадках оподаткування майна згідно з законом, крім випадків визначення розміру податку при спадкуванні спадкоємцями першої та другої черги за законом (як у випадку спадкування ними за законом, так і у випадку спадкування ними за заповітом) і за правом представлення, а також при спадкуванні власності, вартість якої оподатковується за нульовою ставкою. Проте Законом України від 28.12.2014 № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» абзац восьмий частини другої статті 7 вказаного Закону викладено у новій редакції, а саме передбачено, що *проведення оцінки майна є обов'язковим у випадках оподаткування майна згідно із законом, крім випадків визначення розміру податку при спадкуванні власності, вартість якої оподатковується за нульовою ставкою*. Ця редакція норми є чинною на сьогодні.

Оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину майна, здійснюється згідно з положеннями статті 174 Кодексу¹.

З 25.03.2017 набрав чинності Закон України від 23.02.2017 № 1910-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо оподаткування спадщини)» (далі – Закон від 23.02.2017 № 1910-VIII), відповідно до якого підпункт «а» підпункту 174.2.1 пункту 174.2 статті 174 Кодексу¹ викладено у новій редакції, згідно з якою об'єкти спадщини оподатковуються за нульовою ставкою, що успадковуються членами сім'ї спадкодавця першого та другого ступенів споріднення.

Разом з тим відповідно до підпункту 14.1.263 пункту 14.1 статті 14 Кодексу¹ членами сім'ї фізичної особи першого ступеня споріднення вважаються її батьки, її чоловік або дружина, діти такої фізичної особи, у тому числі усиновлені.

Членами сім'ї фізичної особи другого ступеня споріднення вважаються її рідні брати та сестри, її баба та дід з боку матері і з боку батька, онуки.

У той же час, за ставкою 5 відсотків бази оподаткування оподатковується вартість будь-якого об'єкта спадщини, що успадковується спадкоємцями, які не

зазначені у підпункті 174.2.1 цього пункту, тобто крім членів сім'ї спадкодавця першого та другого ступенів споріднення.

Варто зазначити, що законодавством встановлено, що особами, відповідальними за сплату (перерахування) податку до бюджету, є спадкоємці, які отримали спадщину.

Дохід у вигляді вартості успадкованого майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права) у межах, що підлягає оподаткуванню, і зазначається в річній податковій декларації, крім спадкоємців-нерезидентів, які зобов'язані сплатити податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини або в сільських населених пунктах – до оформлення уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини, та спадкоємців, які отримали у спадщину об'єкти, що оподатковуються за нульовою ставкою податку на доходи фізичних осіб, а також іншими спадкоємцями – резидентами, які сплатили податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини або в сільських населених пунктах – до оформлення уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

У разі спадкування будь-яких об'єктів спадщини, які оподатковуються за нульовою ставкою, оціночна вартість таких об'єктів з метою оподаткування не визначається.

В інших випадках отримання доходів у вигляді об'єктів спадщини/дарунків об'єктом оподаткування є оціночна вартість таких об'єктів спадщини/дарунків, визначена згідно із законом.

Водночас слід зазначити, що відповідно до пункту 1 розділу II Прикінцевих положень Закону України від 23.02.2017 № 1910-VIII положення зазначеного Закону застосовується до доходів, отриманих, починаючи з 01.01.2017, платником податків у вигляді спадщини.

Щодо питання оформлення спадкових прав уповноваженими посадовими особами органу місцевого самоврядування

Законом України від 20.10.2014 № 1709-VII також було внесено зміни до Закону, відповідно до положень якого органи місцевого самоврядування наділяються повноваженнями щодо оформлення спадкових прав.

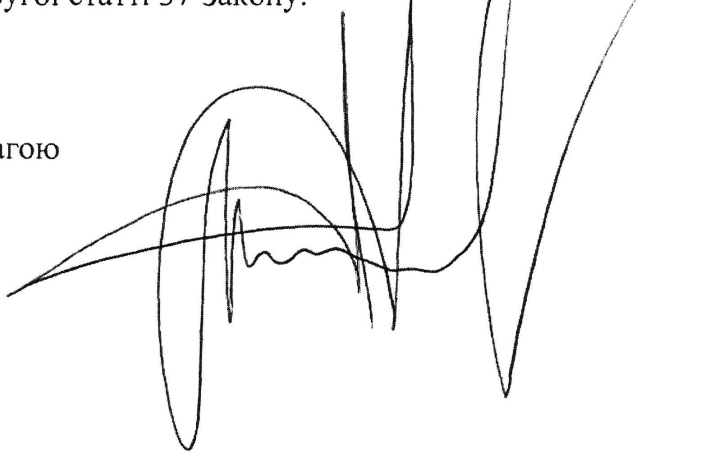
Варто зазначити, що вчинення таких нотаріальних дій, як видача свідоцтва про право на спадщину та/або свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя, уповноважена посадова особа органу місцевого самоврядування вправі здійснювати за певних умов. Така особа повинна мати вищу юридичну освіту, досвід роботи у галузі права не менше трьох років, *пройти протягом року стажування у державній нотаріальній конторі або приватного нотаріуса, завершити навчання щодо роботи з єдиними та державними реєстрами, що функціонують в системі Міністерства юстиції України, та скласти іспит із спадкового права у порядку, встановленому Міністерством юстиції України (частина друга статті 37 Закону).*

Таким чином, уповноважені посадові особи органу місцевого самоврядування видаватимуть свідоцтва про право на спадщину після

проходження протягом року стажування в державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса з питань оформлення спадкових прав та складення іспиту із спадкового права, а також якщо вони відповідатимуть встановленим вимогам частини другої статті 37 Закону.

З повагою

Міністр

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

Павло ПЕТРЕНКО